

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาที่มีความสำคัญต่อการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะในปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร จำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะทักษะการสื่อสารเป็นทักษะสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตประจำวัน การสื่อสารที่ผิดพลาดอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงได้ทั้งส่วนตัว กลุ่มบุคคล ตลอดจนประเทศชาติ จึงเป็นความรับผิดชอบของนักการศึกษาทุกระดับ ที่จะต้องจัดการเรียนการสอนทักษะการสื่อสารในหมวดภาษาไทยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นถึงขั้นใช้งานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรภาษาไทยระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ(हररररर नीलुवैरर, 2535)

ในปัจจุบันการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ส่วนใหญ่เด็กที่เข้าเรียนจะได้เรียนอ่าน เขียน และวิธีการสอนของครูอนุบาลก็ไม่แตกต่างจากวิธีสอนที่ใช้ในชั้นประถมศึกษา คือเรียนแบบสะกดคำ ผสมคำและสอนให้จำเป็นคำเป็นประโยค (บขบง ดันตลวงค์, 2535) จากการที่ได้กอนุบาลเรียนอ่าน เขียนอย่างเป็นทางการ และถูกเร่งรัดให้เรียนแบบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทำให้เด็กนักเรียนคร่ำเคร่ง ไม่มีพัฒนาการตามที่ควร เพราะเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้ได้จากการเล่น การเคลื่อนไหว การพูดจาและการร้องรำทำเพลง (อารี สลลลลล, 2535) ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีงานวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติในการอ่านเขียนของเด็กปฐมวัย ยืนยันว่าเด็กไม่ได้เรียนด้วยความยากลำบากหรือด้วยวิธีที่ต้องเคร่งเครียดจนผิดวิสัยเด็ก ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกับวิธีที่เด็กหัดพูดจะเห็นได้ว่าเด็กไม่ได้หัดพูดด้วยวิธีเดียวกับที่เขาต้องหัดอ่านเขียนกับครูแต่เขาอ่านเขียนโดยการสังเกต และใช้คำพูดตามความมุ่งหมาย เด็กพัฒนาจากพูดอ้อแอ้เป็นพูดเป็นคำ ๆ 2-3 คำ

แล้วจึงค่อยพูดเป็นประโยคยาว ๆ ที่มีคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์คล้ายคำพูดของผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้คำศัพท์หลายพันคำ และใช้คำเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมก่อนที่จะเข้าโรงเรียนเสียอีก เด็กหัดอ่านเขียนด้วยวิธีนี้เกี่ยวกับการหัดพูด คือเขาจะสังเกตสัญลักษณ์ภาษาและใช้สัญลักษณ์นั้นตามความมุ่งหมาย (บุษบง ตันติวงศ์, 2535)

จากการประชุมของสมาคมการอ่านแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (IRA) ได้กล่าวถึงสิ่งที่เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาพูดและเขียนก่อนที่จะเข้าโรงเรียนไว้ว่า เด็กจะมีประสบการณ์ต่าง ๆ มากจากการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน เด็กจะมีมโนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการในการเรียนรู้และการใช้ภาษา เด็กจำนวนมากสามารถแยกความแตกต่างระหว่างการวาดกับการเขียนได้และเด็กอ่านตัวหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในสภาพแวดล้อม เช่น ป้ายชื่อถนน ป้ายชื่อร้านค้า สัญลักษณ์ต่าง ๆ และสภาพภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมจะมีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยวกับระบบภาษาและการสื่อสารของเด็ก (Schickedanz, 1986)

หรรษา นิลวิเชียร และพรพรรณศรี แก้วธรรมสาร (2535) ได้ศึกษาลักษณะการเขียนของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 193 คน ซึ่งเป็นการเขียนด้วยตัวของเด็กเองไม่มีการดูแบบอย่าง ไม่คำนึงถึงการเขียนให้ถูกต้องเหมือนแบบ และไม่ได้รับการสอนเขียนจากครุมาเลย จากลักษณะการเขียนพบว่า เด็กปฐมวัยสามารถรับรู้กฎเกณฑ์ของการเขียนได้โดยเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันทั้งจากที่บ้านและที่โรงเรียน สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั้นเต็มไปด้วยสิ่งพิมพ์นานาชนิด เด็กจะซึมซับสิ่งเหล่านี้โดยไม่ต้องอาศัยการสอนอย่างเป็นทางการ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2533) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ในการอ่านและการเขียนของเด็ก ว่า การเรียนรู้การอ่านและการเขียนของเด็กเริ่มตั้งแต่อายุน้อย และเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องพัฒนามาพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ภาษาพูด ไม่จำเป็นที่เด็กต้องพูดได้คล่องแคล่วเสียก่อนจึงมาเรียนอ่านและเขียน การเรียนการอ่านและการเขียน จะเกิดขึ้นจากการที่เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เด็กสนใจในชีวิตประจำวัน การเรียนการอ่านและการเขียนจะเกิดขึ้นจากการตอบสนองที่ดีจากบุคคลอื่น และเด็กต้องการการเสริมแรงจากผู้ใหญ่

ฮอลดาเวย์ (Holdaway, 1979) ได้กล่าวว่ากระบวนการในการเรียนรู้การอ่าน และเขียนของเด็ก มีขั้นตอนดังนี้

- 1) เด็กสังเกตพฤติกรรมในการอ่านและเขียนของผู้ใหญ่
- 2) เด็กมีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกับผู้ใหญ่ซึ่งจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการอ่านเขียนของเด็ก
- 3) เด็กนำไปทดลองอ่านและเขียนด้วยตนเองตามลำพัง เป็นการประเมินและพัฒนาทักษะให้เพิ่มมากขึ้น
- 4) เด็กแสดงความสามารถในการอ่านและเขียน เริ่มแลกเปลี่ยนและค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากผู้ใหญ่ที่ให้ความสนใจและสนับสนุนในการอ่านและเขียน

ดังนั้นในการเรียนรู้การอ่านเขียนของเด็ก ผู้ใหญ่จึงมีความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้เด็กสนใจจนกระทั่งสามารถอ่านเขียนได้ แต่พ่อแม่หรือผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่าการเรียนภาษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล คือการออกเสียงเป็นคำ เป็นประโยค หรืออ่านและเขียนพยัญชนะสระ การประสมคำ ถ้าหากเด็กคนใดสามารถท่องจำได้หมดผู้ปกครองก็จะภาคภูมิใจ ซึ่งความคิดนี้เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง แท้จริงแล้วสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเบื่อหน่ายต่อการเรียน (สุนีย์ ทองศิริประภา, 2535) การส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการอ่านเขียนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ควรจะให้เด็กเกิดความสนใจในการอ่านและเขียน เนื่องจากความสนใจเป็นรากฐานสำคัญ ที่ทำให้คนเรามีความตั้งใจต่อการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เป็นผลทำให้บุคคลสามารถประกอบกิจกรรมนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าสามารถสร้างความสนใจให้เกิดกับเด็กอย่างได้ผล ก็จะทำให้เด็กตั้งใจฝึกทักษะนั้น ๆ อย่างจริงจัง (วรณี โสภประชูร, 2534)

เด็กไม่ควรถูกบังคับให้อ่านก่อนที่จะเห็นความสนใจอย่างชัดเจน เด็กที่แสดงออกมาด้วยตนเองว่าเขาสนใจในการอ่าน แสดงว่าเด็กพร้อมที่จะเรียนรู้กฎของการถอดรหัส หรือการอ่าน (हरथा नीलविशैर, 2535) และ ในด้านการเขียนก็เช่นกัน ไม่ควรเริ่มสอนเขียนอย่างเป็นทางการในเด็กวัยอนุบาล ควรจะเริ่มเมื่อเด็กแต่ละคนสนใจและพร้อมที่จะเรียน เพราะการเขียนเป็นการสื่อความหมายหรือการแสดงออกวิธีหนึ่ง ซึ่งจุดมุ่งหมายประการนี้เรามักจะลืมและคำนึงถึงแต่การสอนอย่างเป็นทางการหรือการสอนคัดลายมือซึ่งเป็นเพียงแนวทางในการสอนให้เด็กเขียนเป็น

เท่านั้น การเขียนของเด็กเริ่มจากการได้เห็นชื่อของเขาเองติดอยู่ตามที่ต่างๆหรือได้รับจดหมายที่ญาติเขียนมาถึง ซึ่งกระตุ้นให้เด็กอยากจะเขียนก่อนการเรียน (เฮาพา เดชะคุปต์, 2528)

วิธีการที่จะช่วยส่งเสริมความสนใจในการอ่านและเขียนให้กับเด็ก ควรเริ่มตั้งแต่วัยที่บ้าน พ่อแม่ควรปล่อยให้เด็กอ่านและเขียนในสิ่งที่เขาพอใจตามลำพัง ในครั้งแรกเด็กจะเริ่มพลิกพลิกเปิดหนังสือก่อน ต่อมาจึงเริ่มฝึกดูและอ่านภาพหรือท่องจำสิ่งที่เคยรู้มาก่อนพร้อมกับพลิกหน้าหนังสือไปด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นการฝึกที่ดีและ พฤติกรรมการอ่านของเด็กเช่นนี้ควรได้รับการสนับสนุน ในการเขียนพ่อแม่ควรเตรียมอุปกรณ์การเขียนชนิดต่าง ๆ สำหรับการเขียนไว้ให้ และควรจัดวางในที่ที่เด็กสามารถหยิบมาใช้ได้สะดวก กระดาษที่ใช้เขียนควรจะมีขนาดและสีต่าง ๆ กันด้วย เพื่อให้เกิดการจูงใจอยากเขียนหนังสือยิ่งขึ้น (เตือนใจ ตันงามตรง, 2529) ส่วนในโรงเรียนควรให้เด็กเลือกกิจกรรมด้วยตนเองตามศูนย์การเรียนต่างๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นควรน่าสนใจและมีความหมาย ควรได้รับการส่งเสริมให้พูดเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง มีโอกาสได้ทำกิจกรรมการใช้ก๊อปปี้เนื้อใหญ่ และได้มีประสบการณ์ด้านภาษาเขียน เช่น ฟังนิทาน เล่าเรื่องจากหนังสือ ทำหนังสือรวบรวมคำศัพท์ อ่านป้ายประกาศในห้องเรียน และการใช้ภาษาเขียนในศูนย์ต่างๆในห้องเรียน (Morrison อ้างถึงใน หรรษา นิลวิเชียร, 2535)

ในปัจจุบันมีแนวการสอนภาษาแบบใหม่ที่เรียกว่า การสอนภาษาโดยวิถีธรรมชาติ (Whole Language) โดยมีกูดแมน (Goodman) เป็นผู้นำคนสำคัญ แนวการสอนนี้ภาษาจะเป็นตัวแทนของความคิดของผู้ใช้ภาษา เสียงในภาษาพูดและตัวอักษรในภาษาเขียนจะเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความรู้สึกและความคิดในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ภาษาจะเป็นการง่ายถ้าเรียนโดยส่วนรวม เรียนในสิ่งที่ป็นจริงและเกี่ยวข้องกับผู้เรียน ภาษาเกิดขึ้นจากความต้องการที่จะสื่อสาร เด็กจะเรียนโดยการใช้ภาษาในสิ่งแวดล้อมที่มีความหมาย ในห้องเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางภาษา เช่น มีหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ สัญลักษณ์ ป้ายข้อความ แผนภูมิ รูปภาพ วัสดุ อุปกรณ์ ชนิดอื่น ๆ ที่เหมาะสมอยู่รอบห้องและมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น มีมุมเขียนให้เด็กได้เขียนในสิ่งต่าง ๆ หรือในหัวข้อต่าง ๆ ใช้การเขียนในการบอกความหมายสิ่งต่าง ๆ หรือบอกข่าวสารที่ต้องการให้เด็กรู้ มีการให้เด็กอ่านทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่ม ส่งเสริมให้เด็กอ่านตาม คาดเดาความหมายจากภาพหรือเนื้อเรื่อง และอ่านด้วยตนเอง

จัดหาหนังสือต่าง ๆ เช่น หนังสือภาพ หนังสือที่สามารถให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ จัดศูนย์สำหรับฟังให้เด็กสามารถบันทึกเสียง ฟังเทป และสามารถจะเขียน หรือจัดบันทึกรายการต่าง ๆ และวาดรูปได้ มีการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ทักษะการอ่าน เขียน ในระหว่างการเล่นบทบาทสมมติ เช่น ให้เด็กอ่านคู่มือทำอาหารก่อนปรุงอาหาร หรือไปซื้อของโดยมีการจกรายการสิ่งของที่ต้องการซื้อ (Goodman, 1986)

ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาเพียงแต่ครูจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางภาษาตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับที่เขาได้รับนอกห้องเรียนและแนะนำวิธีการสื่อสารแก่เขา เมื่อเขาต้องการเขาก็จะประสบความสำเร็จในการอ่านเขียน ที่เหมาะกับวัย (บุษบง ตันติวงศ์, 2535)

การเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาลจะเป็นไปในรูปของการเล่น หรืออีกนัยหนึ่ง การเล่นเป็นการเรียนรู้ของเด็กและในวัยนี้เด็กจะมีพฤติกรรมการเล่นในลักษณะเล่นสมมติ เป็นส่วนใหญ่ การเล่นชนิดนี้เป็นการเล่นที่เด็กได้แสดงออก โดยการกระทำ เด็กมักชอบแสดงบทบาทของบุคคลในครอบครัว (हररषषष ढलवलषषष, 2535) เด็กจะแสดงในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น และส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องจากประสบการณ์ในชีวิตจริง (Spodex, 1972)

การเล่นสมมติ เป็นการเล่นที่เด็กเต็มใจ สม่ัครใจ เป็นผู้กระทำเองโดยไม่มี การควบคุม หรือสั่งการจากครู เด็กจะเล่นอย่างอิสระโดยการสร้างสถานการณ์สมมติ จัดสถานที่ จัดฉาก จัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะเล่น เป็นการช่วยฝึกทักษะภาษา เช่น การพูด การใช้ประโยคสนทนา การฟัง การเรียนรู้คำ ความหมายของคำ และสังคัม การเล่นสมมติให้โอกาสเด็กได้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ และบุคคลอื่น ๆ (Leeper and others, 1984)

ครูสามารถเปลี่ยนสถานที่ในห้องเรียนให้เป็นศูนย์เล่นสมมติในเรื่องต่าง ๆ ได้มากมาย โดยอาจจะให้สัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียน เช่น เรียนในหน่วยโภชนาการก็สามารถจัดเป็นภัตตาคาร ห้องอาหาร ร้านขายขนมปังและซูเปอร์มาร์เก็ต หรือในเรื่องอื่น ๆ เช่น คลินิกแพทย์ สถานีดับเพลิง ไปรษณีย์ สถานีขนส่ง สนามบิน ปิมน้ำมัน เป็นต้น (Teale and Sulzby, 1989) ซึ่งชนิดและจำนวนของอุปกรณ์ที่ใช้ก็จะมีอิทธิพลต่อ ความซับซ้อนในการเล่นด้วย นอกจากนี้ครูอาจจะจัดอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งการอ่านและเขียนมาใช้ประกอบเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาให้กับเด็ก โดย

ที่เด็กเกิดการเรียนรู้และตอบสนองด้วยความสมัครใจ เช่น นำสมุดจดบันทึก ปากกา ดินสอ วางไว้ เพื่อให้เด็กใช้เล่น จดรายการ ชื่อสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้ อาจจะวางไว้ในมุมเพื่อให้เด็กค้นพบและเล่นเองโดยไม่มีครูแนะนำหรือครูอาจจะอธิบาย และแนะนำให้เข้าไปใช้ก็ได้

(Shickedanz, 1986)

จากความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการเรียนรู้ทางการอ่านและเขียน รวมทั้งการเล่นสมมติที่มีส่วนพัฒนาทักษะทางภาษาของเด็กวัยอนุบาล ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยจัดให้มีศูนย์เล่นสมมติที่มีการเล่นแสดงบทบาทในเรื่องต่าง ๆ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน และวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา มาจัดวาง ตกแต่ง เพื่อให้เด็กใช้ระหว่างการเล่นอิสระในศูนย์เล่นสมมติ จะส่งผลต่อความสนใจในการอ่านและเขียนของเด็กวัยอนุบาลประการใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติที่ส่งเสริมความสนใจในการอ่านและเขียนของเด็กวัยอนุบาล

สมมติฐานของการวิจัย

การทดลองของ นูแมน และรอสคอส (Neuman and Roskos, 1990) มีการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของศูนย์เล่นอิสระให้เป็นการเล่นสมมติ 4 เรื่อง คือ ที่ทำการไปรษณีย์ ห้องสมุด สำนักงาน และห้องครัว โดยเพิ่มวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา การอ่าน เขียน เช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ ป้ายข้อความ ภาษาเขียนต่าง ๆ กระดาษ ดินสอ ปากกา ฯลฯ เข้าไปในการเล่น และสังเกตพฤติกรรม พบว่ามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการอ่านเขียนอย่างมีจุดหมายและซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมการอ่านเขียนในระหว่างเล่น ช่วยให้เด็กมีการติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น

มอร์โรว์ (Morrow, 1990) ได้ศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการอ่านและเขียนในขณะที่เด็กเล่นโดยได้ทดลองกับเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 4-6 ขวบ จำนวน 170 คน แบ่งเป็นชาย 86 คน และหญิง 84 คน จัดเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ คือ กระดาษ ดินสอ และหนังสือต่าง ๆ มีครูคอยให้คำแนะนำและส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

กลุ่มที่ 2 จัดสภาพแวดล้อมเป็นการเล่นสมมติในเรื่องคลินิคสัตว์แพทย์ มีการจัดฉากจัดสถานที่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เล่น และนำวัสดุอุปกรณ์ในการอ่านเขียนต่าง ๆ มาประกอบการเล่น โดยมีครูแนะนำการใช้วัสดุอุปกรณ์ และการเล่น

กลุ่มที่ 3 จัดสภาพแวดล้อมเหมือนกลุ่มที่ 2 แต่ไม่มีครูแนะนำ

กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กพบว่า ในกลุ่มที่ 1 และ 2 จะมีจำนวนเฉลี่ยของเด็กที่เข้าทำกิจกรรมและมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการอ่านและเขียนในระหว่างการเล่น เช่น การอ่านอักษรการเล่าเรื่อง การอ่านออกเสียง การอ่านให้เพื่อนฟัง การวาดภาพ การเขียนขีดเขียน การเขียนตามรอยการคัดลอกคำๆ มากกว่า กลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 และพบว่าพฤติกรรมในการอ่านและเขียนของเด็กจะเกิดขึ้นอย่างเต็มใจสมัครใจ และมีมากขึ้น ในช่วงการเล่นอิสระโดยครูมีบทบาทในการจัดเตรียม และแนะนำวิธีใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยในการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาให้กับเด็ก

สไนล์ ทองศิริประภา (2535) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนอนุบาลซึ่งได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการอ่านต่างกัน พบว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการอ่านมาก จะมีความพร้อมในการอ่านภาษาไทยมากกว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการอ่านน้อย ซึ่งในการจัดประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับการอ่าน คือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านรวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็ก ทำให้เด็กเกิดความสนใจในการอ่าน เช่น การเล่านิทาน เล่าเรื่องจากภาพ เล่นเกม แสดงหุ่น จัดมุมหนังสือ การหัดสะกดคำจากป้ายชื่อห้างร้าน ป้ายโฆษณา การไปทัศนศึกษา และการเล่นบทบาทสมมติ

จากผลงานการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐาน ของการวิจัยดังนี้

1. เด็กวัยอนุบาลที่เล่นในศูนย์เล่นสมมติที่มีการจัดสภาพแวดล้อม โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา มีความสนใจในการอ่านมากกว่าเด็กวัยอนุบาลที่เล่นในศูนย์เล่นสมมติที่มีการจัดสภาพแวดล้อมตามปกติ
2. เด็กวัยอนุบาลที่เล่นในศูนย์เล่นสมมติที่มีการจัดสภาพแวดล้อม โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา มีความสนใจในการเขียนมากกว่าเด็กวัยอนุบาลที่เล่นในศูนย์เล่นสมมติที่มีการจัดสภาพแวดล้อมตามปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียน ที่มีอายุ ระหว่าง 4 - 5 ปี กำลังเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนบ้านหนองเกตุ อ.บ่อทอง จ.ชลบุรี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติมีจำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน
2. ผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละประมาณ 60 นาที
3. ตัวแปรในการวิจัยแบ่งออกเป็น
 - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติ
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสนใจในการอ่าน และความสนใจในการเขียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านประสบการณ์ของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร เนื่องจากนักเรียนมาจากโรงเรียนเดียวกัน มีประสบการณ์ใกล้เคียงกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดเตรียม จัดวางและตกแต่งวัสดุอุปกรณ์ชนิดต่างๆ เพื่อให้เด็กใช้เล่นอย่างอิสระในศูนย์เล่นสมมติเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน 8 เรื่อง คือ ครู แพทย์ บุรุษไปรษณีย์ ร้านขายของ ร้านขายอาหาร สำนักงาน สถานีขนส่ง และปั้มน้ำมัน โดยครูมีบทบาทในการจัดเตรียมและแนะนำวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์และวิธีเล่น รวมทั้งอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นเป็นบางครั้ง เพื่อช่วยเหลือให้การเล่นนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น การจัดสภาพแวดล้อมในงานวิจัยนี้มี 2 แบบ คือ การจัดสภาพแวดล้อมโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน และวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษากับการจัดสภาพแวดล้อมตามปกติ

การจัดสภาพแวดล้อมโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติโดยมีการจัดเตรียม จัดวาง และตกแต่งวัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษามีการจัดเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนในแต่ละเรื่องซึ่งสื่อนลับตาหละ 1 เรื่องเปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระหลังกิจกรรมวงกลมประมาณ 60 นาที

วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เล่นสมมติเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ 8 เรื่อง คือ ครู แพทย์ บุรุษไปรษณีย์ ร้านขายของ ร้านอาหาร สำนักงาน สถานีขนส่ง และปั้มน้ำมัน

วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้จัดประกอบสภาพแวดล้อมและกิจกรรมทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ป้ายชื่อ และข้อความต่างๆ วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเขียนหนังสือภาพ หนังสือนิทาน หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร วารสาร แผ่นพับ และใบโฆษณาสินค้า

การจัดสภาพแวดล้อมตามปกติ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติ โดยมีการจัดเตรียม จัดวาง และตกแต่ง วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้เล่นสมมติบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนรวมพร้อมกันทั้ง 8 เรื่อง ซึ่งจัดตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและเปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระหลังกิจกรรมวงกลม ประมาณ 60 นาที

ศูนย์เล่นสมมติ หมายถึง บริเวณหรือพื้นที่ที่เด็กสามารถเล่นแสดงบทบาทเป็นบุคคลต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยมีการจัดสถานที่ จัดฉาก สร้างสถานการณ์สมมติ และจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเรื่อง หรือบทบาทที่จะเล่น

ความสนใจในการอ่าน หมายถึง ความพอใจ ความชอบ ความกระตือรือร้นอยากที่จะอ่านและการเลือกอ่านในลักษณะต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การสนใจ ดูป้าย สัญลักษณ์ หรือข้อความ ดูหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หยิบจับหนังสือนำมาดู เปิดหนังสือหรือสิ่งพิมพ์เพื่อดูรูปหรือข้อความ พุดคุยเกี่ยวกับหนังสือ นำหนังสือให้ครูหรือเพื่อนช่วยเล่าหรืออ่านให้ฟังและอ่านหรือเล่าเรื่องตามหนังสือให้ผู้อื่นฟัง

ความสนใจในการเขียน หมายถึง ความพอใจ ความชอบ ความกระตือรือร้นอยากที่จะเขียนและการเลือกเขียนในลักษณะต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น มองดูเพื่อนเขียน หยิบจับปากกา ดินสอ สีและกระดาษมาขีดเขียนหรือวาดรูป ชักถามครู และเพื่อนเกี่ยวกับตัวหนังสือ ขอให้ครูหรือเพื่อนเขียนให้ดู ชักชวนแนะนำให้เพื่อนเขียน และทำท่าเขียนในขณะที่เล่นสมมติ

เด็กวัยอนุบาล หมายถึง นักเรียนซึ่งมีอายุ 4-5 ขวบ ที่เรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนหนองเกตุ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เลือกตัวอย่างประชากร จากนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี ของโรงเรียนบ้านหนองเกตุ อำเภอ บ่อทอง จังหวัดชลบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 22 คน รวม 44 คน โดยนำแบบสังเกตพฤติกรรมความสนใจในการอ่าน และเขียนของเด็กวัยอนุบาลไปสังเกตพฤติกรรมในระหว่างการเล่นในศูนย์เล่นสมมติทุกวัน เป็นเวลา 2 สัปดาห์ นำคะแนนที่ได้มาเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก และจับคู่คะแนนที่เท่ากันได้ 15 คู่ นำมาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน รวมตัวอย่างประชากร 30 คน

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสังเกต พฤติกรรมความสนใจในการอ่านและเขียนของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมที่ต้องการ 2 ด้าน คือ พฤติกรรมความสนใจในการอ่าน 6 พฤติกรรม และพฤติกรรมความสนใจในการเขียน 6 พฤติกรรม
3. สร้างแผนการสอนและคู่มือการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติ ซึ่งประกอบด้วย แผนการสอนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในบทบาทของ บุคคลต่างๆ จาก 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยบุคคลที่ควรรู้จัก เรื่อง ครู แพทย์ และบุรุษไปรษณีย์ หน่วยชุมชนของเรา เรื่อง ร้านขายของ ร้านขายอาหาร และสำนักงาน หน่วยยานพาหนะ เรื่อง สถานีขนส่ง หน่วยพลังงาน เรื่อง ปิมน้ำมัน จำนวน 40 แผน ใช้เวลาแผนละ 30 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ และคู่มือการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติ 2 ชุด คือ คู่มือการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติ ของกลุ่มทดลอง จำนวน 1 ชุด และคู่มือการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติของกลุ่มควบคุม จำนวน 1 ชุด
4. ผู้วิจัยดำเนินการสอนในช่วงกิจกรรมวงกลม ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ แผนการสอน จำนวน 40 แผน เป็นเวลา 8 สัปดาห์
5. หลังจากกิจกรรมวงกลม ให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เข้าไปเล่น ในศูนย์เล่นสมมติ โดยกลุ่มทดลองได้เข้าไปเล่นในศูนย์เล่นสมมติที่จัดสภาพแวดล้อมโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่สัมพันธ์กับเรื่อง และวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา มีการจัดเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนในแต่ละเรื่อง ส่วนในกลุ่มควบคุม ได้เข้าไปเล่นในศูนย์เล่นสมมติที่จัดสภาพแวดล้อมตามปกติ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เล่นสมมติบทบาทของบุคคลต่างๆ ในเรื่องที่เรียนรวมพร้อมกัน ทั้ง 8 เรื่อง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ และในระหว่างนั้น ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 3 คน ใช้แบบสังเกต พฤติกรรมความสนใจในการอ่านและเขียน ของเด็กวัยอนุบาล สังเกตพฤติกรรมตั้งแต่เด็กเริ่มเดิน เข้ามาในศูนย์เล่นสมมติ จนกระทั่งเปลี่ยนไปเล่นที่ศูนย์อื่น ใช้เวลาประมาณวันละ 60 นาที
6. นำคะแนนพฤติกรรมความสนใจในการอ่านและเขียนที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย มาหาค่าเฉลี่ยและรวมคะแนนที่ได้ของนักเรียนแต่ละคน มาคำนวณหาค่ามัธยัมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมความสนใจในการอ่านและเขียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าที (t-test)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้แผนการสอนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของบุคคลต่าง ๆ และคู่มือการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสนใจในการอ่านและเขียนที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล
2. เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยอนุบาลสามารถจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมความสนใจในการอ่านและเขียนของเด็กวัยอนุบาลได้อย่างเหมาะสม